

Vprašalci nenaročniki, oziroma neplačujoči naročniki (to so vsi, ki so si list naročili, a še ne plačali, oziroma ki ga dobivajo kot nagrado za sodelovanje) morajo nakazati hkrati uredništvu v Idriji (ne upravništvu v Ljubljani) za sleherno vprašanje po eno krono, kateri znesek se po odbitku poštne za omenjeno dopisovanje izroči »Zavezini« blagajnici v nadaljno upravo.

Na vprašanja, ki ne bodo ustrezala temu pogoju, se ne moremo ozirati.

Plameneča baklja tovariške zavednosti in prosvete naj razsvetli našo, v krivice zagrnjeno noč. V sveti jezi hočemo ob njenem svitu trebiti z železno rovnico in pometati z brezovo metlo bodeče trnje z vašega težavnega pota! Z nežno roko hočemo brisati z njega Vaše krvave kaplje mučeništva. Pot vaša bodi gladka! Če še ne more biti posuta s cvetjem, trnja ne sme biti na nji! Z ljubeznijo vam hočemo polagati blagodejni lek na vaše skeleče rane ter se z vami po bratski veseliti sladke tolažbe v novem letu!

Morebiti spoznajo po tem delu naše šolske oblasti v učiteljstvu vzvišeno alegorijo, držečo v desni plamenečo bakljo prosvete, a v levi zeleno oljkovo mladiko miru, človekoljubja in pravice, morebiti spoznajo v novem letu, da so nam često oteževali težavno pot našega poklica, trošeč nam nanj mesto zelenja in cvetja bodečega trnja!

Trpeče sestre, tužni bratje!

Tudi mi smo trpeli in še trpimo težo krivic. To trpljenje in bogate, zmagepolne izkušnje nas delajo duševno močne v toliki meri, da bomo premagali vse ovire, ter še vas podprli v vašem boju trpljenja! Vaša bol, naša boli! Vaš križ, naš križ! Vaša solza, naš vzdih! Zatorej pridite k nam, ki smo vaši s srcem in dušo!

Naj ne bo ne učiteljice ne učitelja, ki bi ne čital »Učiteljskega Tovariša«. Pod njegovim praporom se zmobilizujmo v močne čete, v pravo mogočno stanovsko vojsko za svoje pravice! Po njem vam bodo naša usta z visokim glasom propovedovala pravni evangelij ter povzdigala svarilni glas proti nekaterim krivičnim funkcionarjem naših šolskih oblasti, brez ozira na kronovine, koder deluje slovensko učiteljstvo.

Spoznavajmo samega sebe po »Učiteljskem Tovarišu«. To spoznavanje nas pomakne pred kristalnočisto ogledalo, da zazremo v njem trpečo, a vztajajočo alegorijo svojega stanu v pravi luči.

S pridobitvami in zmagami v srečno novo leto 1904!

Dohtar Jona, dohtar Rovan, dohtar Ribez, dohtar Tepka.

Protestni shod kranjskega učiteljstva.

V nobeni drugi pokrajini na Avstrijskem ni učiteljstvo, ta za kulturni in narodni napredek najvažnejši faktor, tako potiskano ob steno, nikjer se mu ne godi tako slabo kakor na Kranjskem. Gmotno stanje kranjskega učiteljstva je naravnost obupno. Zato je njega boj za izboljšanje materialnega položaja ne le razumljiv, ampak tudi popolnoma upravičen, in vsak pošten in dostojen človek mora spremljati ta stremljenje z iskrenimi simpatijami, to tembolj, ako se vpošteva, da se more učitelj posvetiti svojemu poklicu z veseljem, požrtvovalnostjo in vnemo le takrat, ako je gmotno dobro situiran. Klerikalci pa niso dostopni takšnemu naziranju. Njim je dobra šola deveta briga in zahtevajo samo, da se jim učiteljstvo hlapčevsko ukloni in opravlja kakor nekaj

cerkovniška opravila. Ker pa učiteljstvo neče po pasje ležati v prahu pred Šusteršičevo gardo, so mu odrekli vse pravice, in klerikalci so jeli ščuvati po svojih shodih nerazsodno ljudstvo naravnost na poboj učiteljev in na vojsko proti šoli. Med učiteljstvom je nastal zaradi tega vihar ogorčenja, in glasen izraz tega ogorčenja je bil protestni shod v »Mestnem domu« dne 27. pr. mes., ki ga je sklicalo »Deželno slov. učiteljsko društvo«.

Udeležba je bila naravnost ogromna; navzočih je bilo okolo 500 učiteljev, učiteljic in prijateljev šolstva, da je bila prostorna dvorana »Mestnega doma« natlačeno polna.

Otvoritev shoda.

Shodu je načeloval predsednik »Dež. slov. učiteljskega društva« g. Juraj Režek, ki je nagovoril zborovalce tako-le:

Slavni zbor!

Minilo je komaj dobrega pol leta, kar se je bilo v teh-le prostorih zbralo domalega vse kranjsko učiteljstvo. Prihitali smo bili takrat semkaj, da še enkrat — in to zadnjikrat! — javno in skupno povzdignemo svoj glas, ki naj ga vendar že enkrat čujejo oni faktorji, ki nam režejo borni naš kruh in ki imajo s tem usodo našo v svojih rokah.

Veselilo nas je takrat, ko smo videli v svoji sredi poleg zastopnikov visokega c. kr. deželnega šolskega sveta tudi mnogo zastopnikov vseh treh deželnozborskih strank. In naše veselje je bilo čedalje večje, ko smo čuli, v kako laskavih besedah ti ljudski zastopniki pripoznavajo odvažno naše delo in veliki naš trud, pripoznavajo, da smo za to svoje delo preslabo plačani, in obljubljali so nam, čimprej ugoditi opravičenim zahtevam kranjskega učiteljstva.

Po vsi pravici smo se torej nadejali, da se nam že ob prvem zasedanju visokega deželnega zbora pravično uredi naše plače. Toda kaj smo doživeli na svojo žalost? Videli smo, da so zastopniki ene deželnozborske stranke zastavljeno nam moško besedo svojo umaknili, na njeno mesto pa postavili nesrečno in za vso deželo pogubonosno obstrukcijo. (Sramotno!) In ni jim bilo še dovolj, da so nam izpred ust odgrizli košček kruha, ne, ampak šli so po deželi med preprosto ljudstvo, žalili in poniževali nas tam ter to dobro naše ljudstvo naravnost na poboj hujskali proti nam in naši šoli. (Ogorčenje.)

Ob takem postopanju mora zavreti kri vsakemu še tako mirnemu učitelju in učiteljici. Mi pa si svojega težko priborjenega ugleda, časti in poštenja svojega ne damo blatiti od nikogar, pa prav od nikogar, in naj se že piše za Petra ali Pavla, pa naj še tako oblastno pokoncu nosi ošabno svojo glavo. (Hrupno pritrdjevanje.)

Zaraditega se je zdelo odboru »Deželnega slovenskega učiteljskega društva« umestno in potrebno, sklicati današnji shod, da tukaj skupno in javno damo duška opravičenemu svojemu ogorčenju ter da protestujemo na ves glas proti tolikim žalitvam in takemu hujskanju proti nam in naši šoli. (Odobranje.)

Res, da je zaradi skrajšanih božičnih počitnic in zaradi slabega zimskega vremena sedaj skrajno neugoden čas za tak shod, ali vse to vas ni pridržalo doma, ampak odzvali ste se našemu pozivu v prav častnem in mnogobrojnem številu, kar kaže, da v nas še živo budi naša stanovska zavest.

Zato pa vas, cenjene gospice tovarišice in dragi gospodje tovariši, v imenu društvenega odbora s toliko večjim veseljem in kar najiskrenejše pozdravljam ob današnjem našem shodu.

Prav srčno pozdravljam pa tudi vas, velečastita gospoda, mili nam gostje, ki ste kot naši prijatelji prihiteli na naš shod, da čujete in se prepričate, kaka krivica se dela in godi kranjskemu učiteljstvu. Posebno pa še pozdravljam deželnega poslanca in mestnega župana preblagorodnega gospoda Ivana Hribarja, (Klici: Živio Hribar! — Kje je pa Šusteršič?) ki je s svojo udeležbo zopet pokazal, kako toplo srce ima do nas in naših teženj. Vaša udeležba, velečastita gospoda, nam je porok o velikih simpatijah vaših do nas in kaže, da kranjsko učiteljstvo še ni osamljeno v tem težkem boju za svoje pravice in za svoj obstanek. Zato vam kličem vsem skupaj svoj presrčni »Dobro došli v naši sredi!« S tem otvarjam današnje naše zborovanje.

Besedo ima gospod Engelbert Gangl.

Ganglov govor.

G. Engelberta Gangla je zbrano učiteljstvo demonstrativno pozdravilo z viharnim ploskanjem in mu s tem izrazilo svoje simpatije radi »Slovenčevih« napadov na njegovo osebo.

Slavni zbor!

Uvažujoč razmere, ki so v poslednjem času zavladale v deželi kranjski in ki so tudi v živo zadele kranjsko učiteljstvo, je sklenil odbor »Deželnega slovenskega učiteljskega društva«, da skliče svoje člane k današnjemu shodu. Odbor imenovanega društva je naprosil mene, naj govorim v imenu kranjskega učiteljstva, ki bridko in po nedolžnem čuti posledice kvarne obstrukcije naših klerikalnih poslancev v zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora. Odzval sem se temu povabilu, to pa že zaradi tega, ker sem mnenja, da je treba tudi z glasno besedo povedati, kolika krivica se godi kranjskemu učiteljstvu, ki ima samo ta greh, da se ne ujema z načeli naših katoliško-narodnih politikov, (Klici: Klerikalni so, narodni pa niso!) ki jim vkljub vsemu dokazovanju ni blaginja našega ljudstva pred vsem in edino pri srcu! — Kdor je proti šoli, je proti ljudstvu! (Viharno pritrjevanje!)

Atentat na učiteljstvo.

Ker stojim še vedno z vsem prepričanjem v službi svojih tovarišev in dasi je po poročilu »Slovenčevem« ladja mojega življenja že na varnem, se usojam na tem mestu izreči brez bojazni težko resnico, da so izvršili v zadnjem zasedanju kranjskega deželnega zbora atentat na kranjsko učiteljstvo!

In to je kranjskemu učiteljstvu plačilo za dolgo in zvesto službo domovini. Odkar deluje naše učiteljstvo, deluje zgolj v prid našemu ljudstvu. Naš kmet je tisti, ki ima največ koristi od šolstva. In če bi blagodejnemu vplivu in plodonosnemu delovanju naših šol v toliki meri in s takimi sredstvi ne nasprotoval naš klerikalizem, ki deluje proti vsakemu svobodnemu razvitku in zapira pot vеди in omiki med tiste sloje, koder ni dovolj lastne razsodnosti, bi bila ta korist gotovo večja, in shodi, kakršna sta bila v Cerknici in Škofji Loki, bi bili med našim ljudstvom nemogoči. (Resnica je to! Škandal, da je kaj takšnega pri nas mogoče!)

Kar je govoril mož, o katerem lahko trdimo, da je reprezentant mišljenja in hotenja kranjskih klerikalcev, na

omenjenih dveh shodih proti šolstvu in učiteljstvu, je danes splošno znano. Tiste njegove besede so tako žaljive, da jih niti naše zanamstvo nikoli ne pozabi, da so morale dvigniti tudi nas iz potrpežljivosti pohlevnosti, da smo morali proti njegovim besedam protestovati v svojih listih, da smo se zbrali tudi danes, da v imenu obrekovanega šolstva in žaljenega učiteljstva proti njim najodločnejše in najslovesneje protestujemo. (Viharno odobravanje in pritrjevanje.)

Ne poznam danes človeka, ki bi se držal svetopisemskih besed ter nastavljal še levo lice, ako ga kdo oplazi po desnem licu. To je stvar, ki morda imponuje otrokom. Naše učiteljstvo je sicer predolgo dobrovoljno in molče prenašalo vse udarce, prejemanje od klerikalizma in njegovih glasnikov, danes ne more in ne mara tega več, ker bi bilo to slabo izpričevalo zanj, izpričevalo nezrelosti in resignacije. Zato pa neče več ponižno uklanjati hrbta, kadar padajo po njem udarci dostikrat tudi nečistih rok, (Tako je, nečiste roke imajo!) danes noče več molčati in čakati, da se brez njegovega protesta uveljavijo na poboj izzivajoče besede škofjeloškega shoda. Zob za zob, čestita gospoda! To je geslo, ki nas mora voditi v boju, da si pomagamo sami, če nam drugi nečejo pomagati! Bilo bi sramotno za nas, če bi roke položili navskriž in čakali, kako gazijo klerikalna kopita po naši časti in po naših pravicah.

Velikonočni učiteljski shod in klerikalci.

Po učiteljskem shodu z dne 8. aprila t. l., ki se je — kakor je pred kratkim trdil »Slovenec« — le po njegovi zaslugi izvršil tako sijajno, (Viharna veselost!) smo napredni učitelji namenoma zaustavili boj proti klerikalizmu. Mimogrede bodi omenjeno, da ima za oni shod »Slovenec« prav toliko zaslug, kakor jih ima, recimo, dunajski župan. Živeli smo v nadeji, da se bodo tudi katoliško-narodni poslanci takoj poprijeli regulacije učiteljskih plač. V tej nadeji nas je potrdila izjava zastopnika klerikalnih poslancev. Niso pa še popolnoma izzveneli glasovi navdušenja, se je že oglašil nekdo — prav tisti, katerega volja je alfa in omega programa klerikalne politike — in je pretil, da razbije deželni zbor, ako privoli da se uredi kranjskemu učiteljstvu plače, S to izjavo je bila takoj po našem shodu najsijajnejše dokumentovana ljubezen in dobra volja naših katoliških prijateljev. In že zaradi tega bi moralo napredno učiteljstvo posipati s pepelom temena in poromati v Kanoso! Seveda smo morali reagovati na njegove besede v svojih listih. In začela se je stara pesem: oni so zabavljali, govorili o naši hlapčevski ponižnosti in ponižnem našem hlapčevanju, obrekovali brez konca in kraja, zasajali strupene svoje zobe v čast posameznikov, kričali o nezrelosti in nerazsodnosti našega učiteljstva, prirejali shode, kjer so z brezprimerno predrznostjo ščuvali ljudstvo proti šoli in nam, našemu stanu čisto navadno in s samozavestno oholnostjo kradli dobro ime, tistemu našemu učiteljstvu, ki ima za blaginjo slovenskega ljudstva toliko zaslug, da izgine blagodejnost klerikalne organizacije v njih kot izgine kaplja v morju. (Splošno pritrjevanje.) Sicer pa o blagodejnosti klerikalne organizacije ni niti govora. Zakaj če pozabimo vse drugo in se spomnimo samo posameznih izjav zavedenih in zaslepljenih kmetiških ljudi, ki so nas začeli že po cerkniškem shodu obsojati v kraljestvo hudičevo, ki gledajo že nemara v vsakem zadehlem raztrganem, vlažnem in nezdravem šolskem poslopju palačo, lepšo od dragih graščin in župnišč in modernih vil — smemo

pač trditi, da je razumevati pod blagodejnostjo klerikalne organizacije tisto zlo, iz katerega izvira sovraštvo in zaničevanje do šolstva, na katerem edinem sloni normalni in zato rastoči ter k srečnejši bodočnosti vodeči razvitek duševnih sil, eneržije, samozavesti in neodvisnosti širokih mas našega naroda! (Resnica!)

Ljubezen klerikalne gospode do učiteljstva.

Ako pomislimo, da se razvija odkritosrčnost takrat po svoje, kadar so ljudje ene vrste med seboj, smemo trditi, da je ljubezen naše klerikalne gospode do našega učiteljstva sveta resnica — zakaj, kako bi pač moglo biti drugače, ako je za regulacijo učiteljskih plač izmed 16 poslancev le njih četvorica! Zato so pa vse prijazne in kot med vabljive besede, ki jih je zadnje dni s težkim srcem napisal »Slovenčev« člankar, samo in čisto zlato. Tako so resnične, da jim živa duša ne verjame, najmanj »Slovenec« sam. (Veselost. Klici: Štefe, zapiši to!) Nekateri ljudje prihajajo kot sveti moralisti, a za hrbtom imajo skrite trdo pletene biče. In ker se ne vdamo in ker ne odnehamo od svojih zahtev, ker protestujemo proti temu, da bi vlačili regulacije učiteljskih plač na politični trg in s tem izsilili iz nas kapitulacijo pred nasilnimi nasprotniki, zato švigajo po nas s tistimi trdo pletenimi biči, da bi nam bila vsa koža že razmesarjena v jermene, če bi ne imeli trdih živcev in opoplatene kože.

Da ni bilo v klerikalnih niti trohice dobre volje, da se izboljša materialno stališče kranjskega učiteljstva, je dokaz tudi interpelacija poslanca idrijskega mesta, s katero se je zavzel za učiteljstvo c. kr. rudniške šole v Idriji, ko vendar ves svet ve, da ima deželni zbor toliko opraviti z idrijskim učiteljstvom, kakor n. pr. jaz z boštanjsko graščino, (Hrupna veselost.) nego da ima glede imenovane šole prvo in zadnjo besedo poljedelsko ministrstvo, (Čujmo!) ki se je izjavilo, da izboljša idrijskemu učiteljstvu takrat plače, kadar jih izboljša dežela svojemu učiteljstvu. Z ono interpelacijo so trčili samo čas in metali pesek v oči: zavirali so regulacijo plač kranjskega učiteljstva sploh, torej posredno tudi regulacijo plač idrijskega učiteljstva.

V odkritosrčnih trenutkih je »Slovenec« tak, da mora v poštenem učitelju zavreti kri. Ali ni pisal 16. t. m., ta poštenjak (Klici: Poštenjak pa tak!) da delajo izdatki za šolstvo in učiteljstvo našemu ljudstvu škodo? To se reče ali ni ves denar zavržen, ki ga žrtvuje dežela za šolstvo in učiteljstvo? To je pisava, ki ji najbolj pristoja naziv silne zlobnosti! (Tako je!)

Učiteljstvo ne gre v Kanoso.

Vse to so dejstva, ki hrupno zahtevajo, da iznova posipljemo s pepelom temena in se odpravimo v spokornih oblačilih v Kanoso — ali da govorim jasno in neteatralično — v Ovijačevo hišo! (Veselost.)

Ponosen sem na to, da se morem v imenu tu prisotnih in tudi v imenu neprisotnih tovarišev in tovarišic slovesno izjaviti, da ne bomo igrali nikoli komedijantov in da ne bomo nikoli beračili milosti in odpuščenja, to že zatagadelj ne ker ne čutimo nobene krivde in ker nam tega ne dopušča naša čast! (Viharno pritrjevanje in odobravanje.)

Še nekaj je treba poudariti: glavari kranjskih klerikalcev gleda v našem učiteljstvu samo in golo potomstvo nek danje mežnarije. (Mežnarje bi zopet rad!) Zato goji predržno in ošabno

misel, da moramo klečati pred njim in občudovati njegovo šarlatanstvo!

Mož živi v bridki zmoti!

Dokler bo utripalo le eno naše srce, toliko časa se bomo z vsemi silami upirali klerikalnemu nasilstvu in metali blato s katerim obkladajo nas, nanje nazaj! (Pritrjevanje.)

Verjemite mi, čestita gospoda, da bi ne bilo razen nas boljšega učiteljstva, pobožnejših kristjanov in poštenejših ljudi nikjer na svetu, ako bi se danes izjavili, da nam je dovolj že same gonje proti šolstvu in učiteljstvu ter da resigniramo na regulacijo plač. Vskoče med klerikalci še posebno čislajo in ščitijo. Mi seveda rajši resigniramo na taka priznanja in se ne premaknemo s svojega stališča. (Odobranje.)

Sicer se giblje med zmernimi ljudmi v klerikalnih vrstah skrita želja, da bi poslal dobri Bog koga, ki bi bojevitim petelinom izpodnesel tla, da bi se delo poštenih ljudi moglo svobodno razvijati in napredovati v korist domači zemlji. Naša dolžnost je, da stopimo med ljudstvo, branimo svojo čast in ustvarjamo jez klerikalnemu navalu, ki preti pripraviti naše šolstvo na beraško palico!

V boj za čast in pravico.

Naše zahteve glede na preuredbo in pravično regulacijo plač kranjskega učiteljstva so znane. Precizovali smo jih na svojem velikonočnem shodu. Od teh zahtev ne odnehamo niti za las (Viharno pritrjevanje), zato ni treba nobene besede več! Pa zato se tudi nismo zbrali danes. Sešli smo se sedaj v resnici na protestni shod, ki naj pokaže svetu, da si ne damo jemati časti, da zahtevamo svojih pravic in da se ne bojimo boja! (Tako je! Le odločno in nevstrašno naprej!)

Naša zastava je razvita. V nas je vzrasla velika odpornost dolgoletnega trpina in tlačana. Jasno se vije pred nami pot, po kateri stopamo s čvrstimi koraki. Bojazni ne poznamo. Naše dlani so čiste, z velikimi dejanji za seboj, z velikimi načrti pred seboj zahtevamo plačila svojemu delu in odločno obsojamo pogubno politiko kranjskega klerikalizma. Za čast svojega šolstva in svojega ugleda naprej do končne zmage!

Ko je govornik končal, je kar završelo po dvorani in ploskanja in glasnega pritrjevanja kar ni hotelo biti konca, kar je jasen dokaz, da je g. Gangl govoril vsem iz duše in iz srca in dal duška čutilom, ki navdajajo sedaj srca vsega kranjskega učiteljstva.

Nato je prečital g. naduč. Črnagoj te-le **resolucije**:

Slovensko učiteljstvo zbrano na shodu »Deželnega slov. učiteljskega društva v Ljubljani« dne 27. decembra 1903.

a) odločno obsoja za vso deželo pogubonosno obstrukcijo v deželnem zboru kranjskem ter protestuje, da klerikalci iz političnih nagibov nasprotujejo od vseh strani pripoznanemu, nujno potrebnemu izboljšanju učiteljskih plač;

b) z vso ogorčenostjo protestuje proti nečutenim žalitvam in hujskanju dr. Šusteršiča na shodih med preprostim ljudstvom proti šoli in učiteljstvu;

c) prosi vse merodajne faktorje, da branijo šolo in učiteljstvo proti takemu obrekljivemu in na poboj izzivajočemu hujskanju;

d) izreka uredniku »Učit. Tovariša« iskreno zahvalo za možato obrambo našega ugleda in naših pravic ter izjavlja, da se popolnoma strinja s pisavo svojega glasila.

Preden se je glasovalo o resolucijah, je vstal gospod župan in deželni poslanec

Ivan Hribar,

viharno pozdravljen, in govoril prilično tako-le:

Kot iskren prijatelj učiteljstva si dovoljujem, predno se bo glasovalo o predloženih resolucijah, nekoliko stvarnih opazk.

Učiteljske plače in stranke.

Ko ste se o Veliki noči zbrali na tem mestu k velikemu shodu, da odločno in glasno povzdignete svoj glas, da se vam izboljša vaše naravnost obupno bedno stanje in se urede vaše plače, so se vse tri kranjske politične stranke udeležile po svojih zastopnikih tega shoda in učiteljstvu slovesno obljubile, da bodo z vsemi močmi podpirale te upravičene učiteljske težnje.

Toda katoliško-narodna stranka je, prelomivši svojo dano besedo, pozabila ne le na svojo obljubo, da bo podpirala učiteljska stremjenja po izboljšanju plač, marveč se sedaj celo trudi na vse načine, da bi za vselej onemogočila te skromne učiteljske zahteve. Temu je treba pripomniti, da je klerikalna stranka morala storiti tako, ako je hotela ostati verna svojim načelom, zaradi svoje organizacije je morala nastopiti proti učiteljstvu, ker je njegova načelna nasprotnica. Narodno-napredna stranka pa ima gorko srce za učiteljstvo in ni in tudi ne bo nikdar pozabila svojih danih obljub in napela vse svoje sile, da učiteljstvo končno prispe do svojega zaželenega cilja in izvaja zmago svojim upravičenim zahtevam.

Hribarjev načrt o ureditvi učiteljskih plač.

Spominjajoč se zagotovila, ki ga je dala o Veliki noči naša stranka učiteljstvu, sem začel sestavljati v dogovoru in v sporazumu z zaupniki iz učiteljskih krogov zakonski načrt, v katerem sem nasvetoval, da se naj učiteljem dajo iste plače kakor državnim uradnikom zadnjih treh činovniških razredov. Ta načrt bi dal, ko bi prišel finančni odsek in z njim vred deželni zbor do rednega delovanja, na razpolago referentu finančnega odseka.

Ta moj predlog bi se bil v zbornici gotovo sprejel in položaj našega učiteljstva bi bil osigurán, ako bi klerikalna stranka ne pričela iznova s frivolno svojo obstrukcijo.

O dogodkih v dež. zboru.

In da je katoliško-narodna stranka zakrivila, da dež. zbor ne funkcionira, je jasno kot beli dan. Navzlic temu so šli voditelji katoliško-narodne stranke med ljudstvo, dobro pojmujoč pezo svoje krivde, da bi odvalili krivdo obstrukcije od sebe in jo prevalili na rame narodno-napredne stranke, trdeč, da mi obstruiramo v odsekih in zato zaviramo redno funkcioniranje dež. zbora. Kdor tako govori, trdi vedoma neresnico! (Klici: Laže!)

Mi smo bili voljni delovati v odsekih, toda samo pod pogojem, da se nam zajamči redno poslovanje našega deželnega parlamenta. Klerikalna stranka pa je zahtevala, da bi

naj mi v odsekih redno in marljivo delovali, v razpravo pred zbornico pa bi prišle le stvari, ki bi ugajale le klerikalnem in se njim zdele koristne. Tej klerikalni zahtevi se napredni poslanci niso mogli ukloniti, ker bi s tem postali hlapci klerikalne stranke. Narodno-napredna stranka je postavila regulacijo učiteljskih plač kot kardinalno točko v program za letošnje zasedanje deželnega zbora in ker klerikalna stranka ni hotela dovoliti, da bi se razpravljalo o ureditvi učiteljskih plač, ni bilo tudi narodno-naprednim poslancem ležeče na tem, da bi funkcionirali odseki. Pa to, da so odjedli učiteljstvu skorjico kruha, klerikalnem ni bilo dovolj, stopili so med narod, med neuko ljudstvo in ga na najnečuvvenjši način ščuvali proti šoli in učiteljstvu.

Obrambno sredstvo zoper protiučiteljsko ščuvanje.

Ako je takšno podlo početje izzvalo vihar ogorčenja med učiteljstvom in mu dalo povod k glasnemu odločnemu protestu, je pač naravno. Toda s protesti se ne doseže mnogo, tu je treba krepkega, vztrajnega dela, ako se hoče izvojevati uspehov. Učiteljstvo nima na razpolago niti pekla niti nebes, pač pa ima v rokah časní blagor ljudstva.

Ljudstvo se naj intenzivno poučuje in izobrazuje, da bo samo prišlo do prepričanja, da je zanj šola največji blagor in najvažnejši faktor, in se samo priučilo spoštovati v učiteljih svoje iskrene prijatelje in velike dobrotnike, katerim se mora pošten trud in pošteno delo tudi pošteno poplačati. Narodno-napredna stranka stoji na stališču, da je pošteno delo vredno tudi poštenega plačila, zato bo tudi v bodoče zastavila vse svoje moči in sile, da se končno vendar ugodi upravičenim zahtevam kranjskega učiteljstva. (Glasno pritrjevanje.)

Današnji shod se vrši pod božičnim drevescem, toda kranjskemu učiteljstvu ne napolnuje srca božično veselje, marveč žalost in skrb. A tudi za učiteljstvo bo napočil dan veselja, ko si izvaja zmago. Ta zmaga pa je mogoča le v znamenju krepke organizacije.

Ko je govornik končal, so zadoneli glasni živio-klici po dvorani, in učiteljstvo je pritedilo burno ovacijo gospodu županu.

Goriško učiteljstvo.

Predsednik je dal nato besedo gospodu nadučit. Križmanu z Goriškega, ki je prinesel pozdrave goriškega učiteljstva z zagotovilom, da spremlja goriško učiteljstvo stremjenja kranjskih tovarišev za izboljšanje gmotnega stanja z iskrenimi simpatijami in se izreka z njimi solidarne.

Glasovanje.

Predsednik g. Režek je potem dal na glasovanje gori navedene resolucije. Ko je pozval navzoče, naj dvignejo roke, ako so za predložene resolucije, se je vzdignilo kakor na povelje do petsto rok, nastal je šum in vse vprek je klicalo: »Vsi smo zanjel« In ko je predsednik pozval one, ki so proti resolucijam, naj dvignejo roke, je zavladala v dvorani grobna tišina, a vzdignila se ni niti ena roka. Resolucije so bile torej sprejete enoglasno in s hrupnim odobravanjem.

Sklep.

S tem je bil izčrpan dnevni red. Predsednik se zahvali g. poročevalcu za njegov trud in jedrnat poročilo, g. županu na prijaznem pojasnilu o današnjem položaju naših zahtev in g. tovarišu Križmanu na izrečeni solidarnosti in

iskrenih simpatijah primorskih tovarišev do nas in končno vsem zborovalcem in zborovalkam na veliki pozornosti in zanimanju, s katerim so sledili današnji razpravi. Izreka nadejo, da se morebiti vendarle omehčajo srca naših nasprotnikov ter nam v kratkem zasije solnce boljše bodočnosti. Naj pa se že zgodi tako ali drugače, obupali nad svojo bodočnostjo ne bomo nikdar, dokler nas ščiti in varuje mogočna roka velikega našega dobrotnika, ki je v veliki ljubezni do svojih narodov in v očetovski skrbi za njih izobrazbo in napredek podpisal in nam dal nove šolske zakone ter s tem postavil trden temelj, na katerem se danes tako lepo razvija naše ljudsko šolstvo. Kadarkoli pa se shaja slovensko učiteljstvo v svoje stanovske shode in zborovanja, vsekdar se hvaležno spominja tega svojega dobrotnika in zaščitnika; zato obrnimo v duhu tudi danes svoje oči tja pred Najvišji prestol ter zakličimo iz dna svojega hvaležnega srca: Njegovemu Veličanstvu, presvetlemu našemu cesarju Slava! Slava! Slava!

Zborovalci so navdušeno zaklicali cesarju trikratno »Slavo!«

Potem zaključil predsednik shod.

Brzjavni pozdravi.

G. učitelj Jelenc je nato prečital došle brzjavne pozdrave.

Idrija: Zadržani, kličemo z vami: V boj na divje Amonite! — Župan Lapajne, Bajželj, Novak.

Predoslje: Zadržan se osebno udeležiti velepomembnega shoda za naš stan, pozdravljam taistega najsrčneje ter se strinjam glede vseh točk z Vami. — Hinko Paternost.

Radovljica: Neljubo zadržan, a v duhu z vami! Živel Gangl — Grčar.

Selce: Z resolucijami na shodu se tudi midva strinjava. Svaka sila do vremena! — Primožič, Stupica.

Selce: Nepričakovano zadržana kličemo: Naprej za našo pravico! Pogin klerikalizmu! Grmek, učitelj; Rakovec, učiteljica; Podobnik, predsednik kraj. šol. sveta.

Selce: Živeli pionirji, izobraževalci mase slovenskega naroda za pravo duševno svobodo in napredek. — Naprednjaki selške občine.

Stari trg: Zadržan shoda se udeležiti, sem duhom in srcem pri vas. Pogin sovražnikom učiteljstva in šole! — Wigele.

Tržič: Zadržan kličem: Naprej v boj za naše pravice! — Wider.

Vipava: Zatiranemu kranjskemu učiteljstvu izreka svoje simpatije — županstvo Vipava.

Vipava: Svoje zaničevanje izrekamo zatiralcem učiteljstva! — Krajni šolski svet Vipava.

Vipava: Osebno zadržani udeležiti se zborovanja se strinjamo s sklepi današnjega shoda, želeč istemu najboljših uspehov. — Punčuh, Mercina, Grum.

Izjave.

Podpisani odbor „Društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja ljubljanske okolice“ je v svoji seji dne 24. grudna 1903 soglasno sklenil, da se pridružuje resolucijam »Belokranjskega učiteljskega društva« ki jih je sprejelo na svojem zborovanju dne 10. grudna 1903.

Tudi se je odposlala enaka prošnja na veleslavni deželni odbor kranjski.

Odbor »Društva učiteljev in šolskih prijateljev ljubljanske okolice.«

Gregorin, predsednik, Fran Lavtižar tajnik, Ivan Petrič, Fran Ks. Trošt, Jerica Zemljanova, Fr. Papler, Ant. Javoršek.

* * *

Takisto soglašajo z omejenimi resolucijami »Učiteljsko društvo kočevskega okraja.«

* * *

Učiteljsko društvo za novomeški okraj je zborovalo dne 17. decembra 1903 v Novem mestu ter sprejelo soglasno te-le resolucije:

I.

Podpisano učiteljsko društvo protestuje proti postopanju nasprotne nam stranke v deželnem zboru kranjskem, ki je naperjeno proti izboljšanju učiteljskih plač. Protestuje tudi, da se izboljšanje gmotnega stanja učiteljstva zlorablja v svrhu izvršitve splošne, občne volilne pravice.

II.

Podpisano učiteljsko društvo protestuje kar najodločneje proti učiteljstvu skrajno žaljivemu, njega ugled in veljavo kratkemu javnemu nastopanju dr. Šusteršiča.

III.

Podpisano učiteljsko društvo apeluje na vse merodajne činitelje in korporacije, da si v blaginjo šolstva in učiteljstva ter s tem tudi v interesu blaginje dežele kranjske z vsemi silami prizadevajo, da se nemudoma uredijo plače učiteljstva kranjskega v smislu resolucije B velikonočnega učiteljskega shoda v Ljubljani.

A. Arselin, Iv. Kutnar, Maks Šribar, G. Spetzler, Kar. Klemenčič, Jadviga Schott, Mar. Clarici, M. Aschman, Ant. Požar, predsednik, Marija Arhova, Josip Franke, Tone Vidmar, Fr. Potokar, Mirosl. Pehani, Lori Dev, M. Fajdiga, Vil. Gebauer, Josip Zajec, Ant. Cirman, Mar. Kastelic, Fran Kalan, Dav. Matko, Gizela Ekel, D. Dolžan, Fr. Dular.

Zveza slov. štaj. učiteljev in učiteljic — je li potrebna ali ne?

V zadnji št. »Učit. Tov.« se sklicuje k svoji prvi seji upravni odbor tega društva, ki smo si ga ustanovili skoraj pred letom dni po dolgotrajnih pripravah. Z zadovoljstvom in veseljem je marsikdo pozdravil to vabilo, a veselje ga je gotovo hitro minilo, če je bral poročilo o zborovanju »Celjskega učit. društva«, kjer je društveni predsednik omenil da se zdi večini naših društev »Zveza« nepotrebna.

Taka izjava sedaj, ko so že skoraj vsa naša društva pristopila »Zvezi«?! Ni li to čudno? A kaj je pri nas nemogočega?

Vprašati se pa vendar moramo: ali so storila društva svoje sklepe povsem nepremišljeno ali se jim je zamerila »Zveza« s svojim delovanjem?